

*Руслана Джуган,
кандидатка соціологічних наук, доцентка кафедри
соціології та соціальної роботи факультету суспільних
наук Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет»*

ЗГУРТОВАНІ КРИЗАМИ

Висвітлити глобальні та локальні кризи в контексті українського суспільства — доволі складне завдання. Передусім слід зауважити, що в умовах пандемії коронавірусу й засилля інформаційної «павутини», з якої не всім вдається виплутатись (а тільки тим, у кого наявне критичне мислення), відбувається зловживання ресурсом впливу через засоби масової інформації та використання деякими політиками регіональної специфіки населення України в своїх інтересах.

Утім, своє есе я розпочну з глобальних криз. Перша, яка мені спадає на думку, пов'язана з вичерпанням природних ресурсів (зокрема, через переважне використання викопних видів палива — вугілля, нафти та природного газу), надмірним антропогенним навантаженням на довкілля та порівняно повільними темпами впровадження екологічно безпечних технологій. Майже щодня ми чуємо або читаємо в новинах про природні катаклізми та аномалії, що вказує нам на необхідність негайно змінити своє ставлення до природи.

Друга криза спричинена неефективністю міжнародних механізмів, покликаних запобігати збройним конфліктам. Це ми бачимо на прикладі громадянських воєн в Сирії та Сомалі, захоплення талібами влади в Афганістані та інших збройних протистоянь, наслідок яких — мільйони загиблих, поранених і тих, хто втратив свою домівку й став біженцем.

Наступною глобальною проблемою є бідність, зумовлена нерівномірним розподілом статків та нагромадженням капіталу купкою олігархів. В Україні такий стан речей, серед іншого, пов'язаний з браком механізмів впливу держави на монополістів та корупцією в органах влади на всіх рівнях.

Останньою в цьому списку (проте не менш серйозною) є «коронакриза». Про неї вже нестерпно говорити, слухати, читати, але ця криза відчутна для кожного з нас. Мабуть, на Землі не залишилося жодного мешканця, який би не зазнав її руйнівного впливу. Пандемія коронавірусу певною мірою об'єднала людей — утім, не всіх, а знов-таки тих, хто здатен мислити критично й раціонально. Водночас «на іншому боці барикад» опинилися ті, хто досі не вірить в існування коронавірусу, відмовляється вакцинуватися (навіть перехворівши), не довіряє доказовій медицині, натомість черпаючи інформацію з фейкових джерел. Особисто для мене дивно чути в XXI сторіччі про чипування під час уведення вакцини, про нездатність народжувати дітей і навіть перед-

часну смерть унаслідок щеплення, але мало не половина моїх знайомих твердо в цьому переконана.

Парадоксально, що такі умонастрої притаманні навіть людям з певним рівнем освіти. Мабуть, тому, що їх не вчили мислити критично — адже логіка донедавна в школах не викладалася. Так само не навчали їх інформаційної гігієни, не пояснювали, де шукати достовірні новини й як відрізнити їх від вигаданих... Власне, сьогодні ми маємо такий доступ до інформації, якого не мали ніколи, але не вміємо ним користуватися — принаймні так, щоби ставати кращими, освіченішими та обізнанішими.

Легковірністю та інформаційною безграмотністю значної частини наших громадян уміло користуються пропагандистські канали Російської Федерації, роз'єднуючи Україну та знову ділячи її на Захід і Схід. І цей поділ дуже вправно «змальовують» деякі наші керманічі, розмірковуючи (точніше, спекулюючи) на тему віри²⁶, мови або національних меншин. У цьому штучному поділі — причина однієї з локальних криз українського суспільства. Україну потрібно об'єднувати, щоби вона виступала суверенною та неподільною державою, зосереджуючись на детермінантах, які нас згуртовують (хоча би на труднощах, які ми пережили разом). Однак постає питання: кому це робити? Політикам, науковцям чи лідерам громадської думки? Відповіді не знаходимо... Адже ті, хто вірить цій пропаганді, найімовірніше, не вміють критично мислити.

Іноді політики впадають в іншу крайність — настільки захоплюються ідеєю створення єдиної мови та віри, що починають нехтувати правами пересічних громадян на са-

---

²⁶ Пишучи ці рядки, я мимоволі згадала, що в церквах Московського патріархату на Закарпатті ще й досі на недільній службі моляться за здоров'я російського президента.

мовираження й свободу слова. Тобто культурні відмінності не беруться до уваги взагалі. Водночас дуже боляче бачити, що свобода слова — ключова демократична цінність, яку ми виборювали на Майдані, використовується власниками деяких українських телеканалів як засіб впливу на думки наших співвітчизників. Безсумнівно, це роз'єднує країну ще більше.

Саме в нерозумінні специфіки регіонів України та упередженому ставленні до них коріниться ще одна локальна криза нашого суспільства. Мені нерідко доводилося чути в Києві заяви на кшталт «Закарпаттям керують угорці» або «Львів — це поляки». З іншого боку, мене вражає темп життя в столиці — значно швидший, ніж у моєму рідному місті. Постає питання: чому би ті відмінності, які дійсно існують між містами й регіонами нашої країни, не подати у вигідному світлі — так, щоби зацікавити мешканців одного міста відвідати інше, ознайомитися з його культурою?

На жаль, у нас поки немає лідера-інтелектуала, здатного гідно представити позицію свого регіону, попередньо завоювавши авторитет і витримавши тест на довіру своїх виборців. Мусимо визнати, що здебільшого — це наслідок нашої громадянської пасивності та недостатнього усвідомлення відповідальності за свій політичний вибір. Якби кожен з нас ретельно ознайомлювався з програмою кандидата в президенти, в народні депутати України (чи органів місцевого самоврядування) перед тим, як віддати за них свій голос, а також був готовим вимагати від них виконання своїх передвиборчих обіцянок, наша країна від цього б тільки виграла.

Певна річ, аналізуючи стан українського суспільства, не можна не згадати про економічні негаразди, з якими постійно стикаються наші сім'ї. Це насамперед безробіття, низькі заробітні плати, високі ціни на товари першої необхідності та житлово-комунальні послуги. Брак робочих місць доволі часто змушує наших співвітчизників шука-

ти роботу за кордоном — інакше не вдасться забезпечити власну родину, а може, навіть і вижити.

Незважаючи на реальність, яка іноді дуже засмучує, авторка цих рядків щиро вірить у світле майбутнє України — в її економічне зростання, політичну єдність, військову міць, соціально-культурний розвиток. Однак попереду ще довгий шлях — зокрема, до розвиненого критичного мислення наших громадян, до розвінчаних міфів про «особливість» того чи того регіону, до почуття згуртованості й, звісно ж, відповідальності (як індивідуальної, так і колективної) за свій вибір. Успіхів нам!

Матеріал отримано 08.09.2021